

List izhaja 1. in 15.  
vsakega meseca.  
Posamezna štev. 3 K.  
Naročnina mes. 6 K.  
Rokopisi se ne vra-  
čajo in ne frankirana  
pisma se ne spreje-  
majo.

# VOJNI INVALID

Poštnina pla-  
čana v gotovini.

Uredništvo  
in upravišтво  
v Št. Peterski  
vojašnici.

Glasilo splošne organizacije vojnih invalidov, vdov in sirot za Slovenijo.

## Kongres v Bosanskem Brodu.

Po sklepu prvega kongresa dne 28. in 29. oktobra t. l. v Beogradu je sklican za dan

**15. januarja 1923 v Bosanskem Brodu**

**II. invalidski kongres udruženja vojnih invalidov, vdov in sirot kraljevine SHS.** s sledečim dnevnim redom:

1. Otvoritev in konstituiranje kongresa.
2. Izvestje upravnega odbora.
3. Izvestje nadzornega odbora.
4. Sprememba in izpopolnitev pravil.
5. Taktika organizacije.
6. Razrešenje stare in nove uprave.
7. Vprašanja in predlogi.

Na ta kongres pošljejo izvršni odbori po 4 delegate, vsaki okrug po 2 delegata, srezi pa po 1 delegata. — Vsi delegati morajo imeti polnomočna pooblastila z natančno označbo odbora, katerega zastopajo. Delegati pridejo na stroške svojih odborov.

Pooblastijo naj se v prvi vrsti oni delegati, ki so bili na I. kongresu.

### Središnji odbor.

### O praznikih.

Prišli so Božični prazniki in kmalu bomo prestopili v novo leto. Segli si bomo v roke in voščili drug drugemu srečo in boljšo bodočnost. Bodočnost pa ne sme biti taka, kakršna je naša preteklost, odkar se nahajamo v položaju, ki nam ga je povzročila vojna. Nič več ne moremo preživeti praznikov v takem razpoloženju kakršnega smo nekdanj imeli ob takem času, kajti usoda in nesreča nas tlačita ter sta nas potisnili v najhujšo bedo. Noben čas ne more več spremeniti našega razpoloženja, skrbi in muke nam delajo resne in nezadovoljne obraze.

Tudi prazniki rojstva in prebujenja ne morejo vplivati na nas. Mladostno razpoloženje je pri nas popolnoma izginilo, s težko nezadovoljnostjo prenašamo svojo usodo, ki se ne da nikdar več popolnoma popraviti in nadomestiti. Kakor drevesa smo, ki jim manjka vej in se počasi sušijo.

Obletnica daje vsakemu misliti nazaj na preteklost. Borili smo se, veliko korakov in prošenj smo poduzeli za izboljšanje našega mizernega stanja, ki so pa bile glas v nebo vpijočega v puščavi. Prav to leto, ki poteka, sta nas potreba in obup prisilila na najenergičnejšo borbo za naš zakon, ki naj bi nekoliko izboljšal naš položaj. Ob koncu tega leta moramo žal beležiti, da nismo še izvojevali naše borbe. Imeli smo načrt in dobili potrebne garancije, da bo baš z začetkom tega novega leta že veljal naš novi zakon. Bili bi za nas veselejši prazniki in srečnejše novo leto. Toda oni, v katerih rokah je naša usoda nimajo smisla za naš bedni stan, ne čutijo z nami, oni so krivi žalostnih nam praznikov.

Ko bo druga deca stala okrog bogato obloženih božičnih drevesc, bodo vojne sirote stegovale svoje premrzle ročice materam za skorjico suhega kruha. S solznimi očmi se bodo spominjale družine na očeta bivšega svojega prehranjevalca, ki jim je preskrbel udobne vesele praznike in prisostvoval lepim svetlim večerom. Kako zapuščeni pa so danes njihovi prazniki?

Zaničujoč preteklost zadnjih deset let bodo nezadovoljni preživeli invalidi obletnico vendar še z golim upanjem na skorajšnjo

boljšo bodočnost in z željo, da bo prihodnje leto za vojne žrtve srečnejše.

Položaj, ki ga imamo hencem letošnjega leta je za nas neugoden in neprenosljiv. To si moramo zabeležiti v spominsko knjigo naše zgodovine. Drugo nas je že vse zapustilo, imamo samo še upanje, da nam prihodnje leto to neznosno stanje izboljša.

Vendar pa naj ne živimo samo od upanja, treba je, da naši utrpeli udje in naš duh še vedno delujeta, da zastavimo borbo, ki mora biti prihodnje leto srečnejša.

Ako pa podležemo, smo izgubljeni za vedno in postanemo kmalu iz sedanjih polmrličev — mrtveci.

### Božično drevo.

Gospoda dobrotvorci, kateri imajo presrečne želje vsestransko pomagati vojnim žrtvam, so napravili letos posebno veselje invalidom, vdovam in sirotam z božičnico. Poskrbeli so jim krasno božično drevo. V prostorno dvorano, prihajale so vojne žrtve, kjer so se jim nudile raznovrstne dobrote tega sveta.

Sredi dvorane je stala mogočna smreka, katere veje so bile bogato obložene. Na vrhu tega Božičnega drevesa je bil pritrjen angelj z veliko trobento, ki se je mehanično obračal na vse štiri strani sveta ter trobil in oznanjal mir na zemlji onim, ki so dobre volje.

Pod njim so bili obešeni po prvih vejah vsi do sedaj izdani invalidski zakoni in odredbe v svetlih okvirih, iz njih pa je sevala prekrasna kristalizacija. Malo nižje so bili odloki tukajšnjih lokalnih oblastev, ki nudijo vojni mžrtvam vsakovrstne ugodnosti. Na to je bilo pritrjenih zelo veliko število cukerkov, ki jih je daroval specialno invalidski odsek v vsakovrstnih barvah.

Pod temi so visele same nakaznice dobrotvorcev, bank trgovcev in drugih darežljivih bogatinov, s katerimi bodo vojne žrtve dvignile vse predmete, ki jih ni mogoče razobesiti vsled prevelikega števila.

Spodaj pa je bil v stekleni škatli kot nedotakljiv načrt bodočega invalidskega zakona, pisan z zlatimi črkami in obrobljen s slikami vseh ministrov.

Tako je izgledalo božično drevo vojnih žrtv in upamo, da je prekašalo vse druge. Vojne žrtve so z odprtimi ustmi stale pod njim in nepremično gledale nanj kot v sredstvo svoje rešitve.

Razočarane niso mogle s solznimi očmi prehvaliti dobrotnikov! Slava jim v višavah!

### Situacija.

Sredi najljutejše borbe za končno rešitev našega vprašanja odstopila je vlada, katera nam je obljubila in se je zavezala sprejeti naš sporazumni zakon. Mislili smo, da ostane na delu narodna skupščina, katera bi morala vzeti naš bodoči zakon prvi v pretres. To je želel sam Njegovo Veličanstvo kralj in nas v tem podpiral.

Sedaj se je sestavila nova vlada, ki je takoj spočetka pokazala nerazumevanje za naše težnje. Njeno prvo delo je bilo, da je razpustila še narodno skupščino, od katere smo pričakovali rešitve. To se je izvršilo dne 21. t. m. Ob tej priliki so se izrazile od strani večine poslancev najhujše obsodbe proti temu dejanju sedanje vlade.

Besedo v skupščini je povzel narodni poslanec Agatanovič, profesor in član mednarodnega invalidskega komiteja v Parizu, kateri je vodil letošnji kongres tega komiteja v naši državi. Svedoki smo bili, je rekel, zadnjega invalidskega manifesta v skupščini, ki je bil popolnoma upravičen protest. Protest je bil pravo ogorčenje proti odgoditvi ali razpustu skupščine, posebno ker so imeli invalidi obljube od same krone za sprejem njihovega zakona. Radikalna stranka je pokazala, da teh zakonov ne bo izvesti. Ona ne zastopa širokih plasti naroda, med katerim je pičlo zastopana. Taka politika in delo bosta škodovala državi.

Tako je govoril prof. Agatanovič in žel zelo mnogo odobravanja in ploskanja od strani opozicije v parlamentu. S svojim govorom je spravil v veliko nervoznost navzoče člane vlade, posebno pa g. ministrskega predsednika Pašiča.

Tako smo vojne žrtve zopet postavljene v nadaljno čakanje. Od današnje situacije nimamo nič pričakovati, dokler se ne sestane nova skupščina, za katero se bodo vršile nove volitve dne 18. marca 1923. Takrat bomo znali ceniti važen moment, da dobimo ljudi, ki bodo imeli smisel in srce za nas. Bodočnost je odvisna od nas, mogoče pa je še boljše za naše vprašanje, ako se bo rešilo čisto pred drugim in bolj socialnim forumom.

### Proglas odbora stotine.

Vsem vojnim žrtvam države.

Po napornem več ko enomesečnem trudu za izposlovanje tako težko pričakovanega invalidskega zakona, smatra odbor stotine za dolžnost, da obvesti vse vojne žrtve o svojem delu.

Potisnjene v skrajno bedo, nevoljo in lakoto, so bile vojne žrtve prisiljene, sklicati 29. oktobra t. l. invalidski kongres, ki naj bi s svojim odločnim protestom primoral vlado in parlament, da sprejme ta invalidski zakon, kateri bo zagotovil življenjski pogoj vojnih žrtv. Na kongresu je bilo preko 6000 invalidov in vdov. Da bi se sprevel skozi parlament invalidski zakon tak, kakršen je bil sporazumno z g. ministrom socialne politike izdelan, je odločil kongres, da se formira »Odbor stotine«, kateri naj v složnem skupnem delovanju s središnjim odborom podvzame najenergičnejšo borbo, da pridemo do zakona.



Odbor stotine svest si svoji težki nalogi, katero ima izvesti, je sprejel poverjene mu dolžnosti in uvidel, da je nastopil skrajni čas za rešitev invalidskega vprašanja. Vpregel je vse umske, moralne in fizične sile svojih članov za izvojevanje zakona. Angažiral je gotovo ves tisk, veliko število poslancev, nekoliko ministrov in naprosil tudi Njegovo Veličanstvo kralja, da se enkrat konča sedanje stanje vojnih žrtev. Na žalost se je povsod le obetal tako, da je bil odbor naposled primoran za 2. decembra t. l. sklicati meeting (skupščino) invalidov iz okolice Beograda s pozivom tudi na drugo meščanstvo, da nam pomaga v našem položaju. Na veliko žalost ljudje so bili gluhi. V istem času se smatra za dolžnost pohvaliti naš tisk, da nas je dobro podpiral. Istotako je Njegovo Veličanstvo kralj izpolnil obljubo dano delagatom, naši politiki pa niso tega razumeli in so vzeli greh na se pred bodočimi pokolenji in prokletstvo nas invalidov.

V teku naših naporov je stala politična situacija v parlamentu vedno slabše, odbor je bil vedno v opasnosti, da se razpusti parlament in naš zakon ostane zavlečen. Pred tako katastrofalno nevarnostjo je poskusil odbor stotine zadnje sredstvo in vsi člani so šli dne 5. decembra v parlament ter javno raz galerije pretili poslancem in jim povedali, da nočemo več, da nas ministri in poslanci vlečejo za nos. V momentu ko se je v parlamentu prečitala ostavka vlade, je iz stotine grlov zagrmelo: »Doli z narodnimi pijavkami. Dajte nam invalidski zakon. Nočemo vas več moledovati. Pred narodno sodbo!!!«

Ob priliki, ko se parlament odlaga in križa vlade zavlačuje, so člani primorani brez materijelnih sredstev odbor razpustiti in se vrniti domov, da pa z jačenjem organizacije in razvijanjem stanovske zavednosti pripravimo naše udruženje na ponovno borbo, ki nas čaka v bližnji bodočnosti.

Pred odhodom se pozivajo člani odbora, ki se vračajo domov k gladni deci: Čuvajte edinstvo invalidskega udruženja. Organizirajte se in jačajte organizacije. Širite invalidsko zavest.

Premislite natanko, kake ljudi izvolite v svoje odbore.

Invalidi in vsi člani udruženja! Ne prevarite se. Zakon, kateri se nahaja pred parlamentom ni naš zakon, to je vsiljeni produkt birokratov, ki so ga skrojili, ker nimajo pare za nas, ker so jih že prej pojedli begi in afere. Ljudje, ki nam dolgujejo zakon pridejo po mandate. Odvrnite špekulante, organizirajte se čim jače stanovsko, izberite svoje kandidate in jih pošljite v skupščino, ker mi smo osvobodili državo in hočemo tudi sami rešiti naše vprašanje. Prosim se ne sme več. Oni, ki jih prosimo niso vredni naših povzdignjenih rok. To Vam je oporoka, to Vam je vsem rešitev.

Živelo edinstvo invalidov!

Živela invalidska zavest!

Tajniki:

Predsednik:

Dušan Tošič l. r.  
Tone Ušan l. r.

Aleksander Ilič l. r.

Predsednik  
odbora stotine:

Al. I. Baltič l. r.

Slede podpisi vseh ostalih članov odbora stotine.

## O delovanju komisije za pregled malih trafik.

Pisali smo svoj čas, da ima po pravilniku k invalidskemu zakonu poslovati v svrhu določitve načina pregleda in oddaje onih trafik, ki niso zaščitene po invalidskem zakonu; posebna komisija. Ta komisija, ki jo je sestavil invalidski odsek za socialno politiko, je pričela že tudi poslovati. V njej se nahajajo po en zastopnik finance, invalidskega odseka, udruženja vojnih invalidov in društva trafikantov. O delovanju in nameri te komisije imamo sledeče podatke. Delegacije ministrstva financ je sestavila seznam vseh trafik v Ljubljani, Mariboru z vsemi natančnimi podatki o stanju posameznih trafik. (Kosmati letni donos in oddaljenost od dobavišča.) Po-

krajinska monopolska uprava pa je predložila 4 sezname trafikantov v Sloveniji in sicer:

a) seznam prvi; ki obsega 533 invalidov trafikantov, kateri so zaščiteni po invalidskem zakonu;

b) seznam drugi; ki obsega 238 vojnih vdov trafikantov, ki so enako zaščitene;

c) seznam tretji; ki obsega 31 upokojenih javnih nameščencev in njihovih ostalih, ki so tudi zaščiteni po zakonu glede trafik in

č) seznam četrti; ki obsega 1979 trafikantov, katerih trafike niso po zakonu zaščitene. Pri prvem sestanku komisije je zastopnik finance stavil predlog, da naj bi se odpovedale in oddale le trafike, katerih mesečni kosmati donos znaša najmanj 5000 Din; zastopnik invalidskega odseka pa je predlagal one trafike, ki nosijo brutto najmanj 3000 Din mesečno. Zastopnik našega udruženja pa je zahteval, da se odpovedo vse trafike, ki po zakonu niso zaščitene, ali vsaj vse trafike, ki nosijo najmanj 1000 Din brutto dohodkov. Razmišljevalo se je o teh predlogih in prišlo do sklepa, da se odpovedo vse trafike, ki niso zaščitene in so navedene v seznamu četrtem in ki donajajo mesečno vsaj 500 Din brutto. Le iz posebnih fiskalnih vzrokov o katerih govorita §§ 51. in 52. pravilnika, bo komisija napravila izjeme. Sedaj se vrše seje navedene komisije dnevno pri invalidskem odseku. Komisija mora dokončati svoje delo z natančnim pregledom vseh trafik, ki bi prišle do odpovedi, do konca januarja prihodnjega leta. Ko bodo vsi prednavedeni štirje sezname natančno pregledani, bo komisija cel elaborat s posebnim zapiskom o tekočih komisijonelnih sejah predložila finančnemu ministru v končno rešitev. Tu moramo pripomniti, da je komisija sklenila odpovedati tudi trafike onih vojnih žrtev in javnih nameščencev ter njihovih svojcev, navedenih v seznamih 1., 2. in 3., ki so drugače dobro situirani in imajo premoženje ali druge zadostne dohodke, ki se tedaj lahko brez dohodkov iz trafike preživljajo. Kakor hitro bo finančno ministrstvo vrnilo tjakaj predloženi elaborat, bo komisija objavila vse trafike v Uradnem listu, ki bi se podelile vojnim invalidom oziroma njihovim preostalim svojcem. O tej objavi bodo obveščene tudi vse okrajne uprave finančne kontrole v Sloveniji. Objava se priobči tudi v našem strokovnem glasilu. Vse prošnje se bodo vlagale skozi našo organizacijo na komisijo, ki bo prošnje po svojih sklepih odstopila finančnemu okrajnemu ravnateljstvu v Ljubljani oziroma v Mariboru, v nadaljno poslovanje, ki bo obstojalo s tem, da se odpovedo določene trafike sedanjim z zakonom zaščitenim trafikantom oziroma, kakor gori omenjeno tudi zaščitenim dobro situiranim trafikantom. Vsi, ki se zanimajo za trafike, naj tedaj pazijo na navedeno objavo in se strogo ravnajo po njej in po naših navodilih, katere bomo vselej dajali. Pogoji za podeljevanje trafik bodo sledeči:

1. Prosilci se bodo morali izkazati da razpolagajo s čistimi, zračnimi in suhimi lokali na prometnem kraju. Z lokalom morajo prosilci neovirano z lastnikom razpolagati.

2. Da bodo prosilci razpolagali s kapitalom za nabavo tobačnega materijala.

3. Da se prosilci zavežejo, da bodo sami izvrševali prodajo tobaka s svojimi družinami (z ženo, otroki ali starši) izjemoma tudi po zanesljivih namestnikih, ki pa nikakor ne smejo biti trgovci ali gostilničarji.

4. Prosilci morajo biti neomadeževani t. j. nepredkaznovani zaradi kakega hudodelstva, oziroma tihotapstva z monopolnimi predmeti, ki še ni zastarano; kjer ne bo teh pogojev, se trafike ne bodo nobenemu podelile.

5. Med enakimi prosilci za eno in isto trafiko bo odločevala večja potrebnost in siromašnost.

6. Le večje trafike bi se po danih okoliščinah podelile dvem ali več prosilecem skupaj, vsi družabniki bodo pa morali sodelovati pri oskrbovanju trafike. Pridelitev k kaki trafiki brez sodelovanja ne bo mogoče. Sodelovanje obstoji v tem, da deluje družabnik osebno ali s pomočjo svojcev oziroma po zanesljivem namestniku s primernim kapitalom pri oskrbovanju trafike. Vse prošnje in prijave so proste kolkov in tudi polaganje jamščine, ki se drugače po predpisih zahteva. Interesentje naj tedaj že sedaj skrbijo, da si zagotovijo vse gorinavedene pogoje, ker po poteku objavljenega roka, ne bo za to več dosti časa; posebno velja to glede lokalov. Ako bi se katere trafike vsled malenkostnih dohod-

kov takrat ne oddale vojnim žrtvam, še vedno lahko podele po tozadevnih predpisih. Trafiki, ki bodo zasigurali popolni življenjski obstoj vojnim žrtvam, pride po dosedanjih informacijah v oddajo okoli 250 do 300; druge manjše trafike bo treba oskrbovati s katerim obrtom (branjarijo, čevljarstvom, krojaštvom etc.), da se bo mogel vojni invalid preživljati. Koder so glavne zaloge močno oddaljene od trafik in so tedaj naravno dobava tobaka zvezane z večjimi stroški, naj interesentje to okolnost dobro preudarijo, predno se odločijo, da zaprosijo za trafiko, da ne bodo pozneje razočarani, da jim trafika nič ne donaja. Toliko v glavnem, podrobnejše informacije pa dobi vsak pri Udruženju in v našem glasilu.

## Poslovanje strokovne komisije za izdelavo protez.

Invalidski odsek oddelka socialne politike v Ljubljani je izdal na podlagi § 15. pravilnika za izvrševanje invalidskega zakona navodila, kako mora poslovati strokovna komisija za proteze, ki je bila imenovana dne 30. septembra t. l. Ker je predpis važen za vse invalide ga objavljamo.

Imenovana strokovna komisija ima poslovati v smislu § 15. citiranega pravilnika. Njena dolžnost je tudi, da po vseh svojih treh članih kolavdira izdelke državne protezne delavnice.

Strokovna komisija se sestane enkrat na teden, in sicer vsak četrtek v tednu ter posluje od pol 9. do pol 11. ure. Oddaljenejši invalidi (n. pr. iz Štajerske) se pozivljajo že na dan poprej popoldne. Pozivanje se vrši s pozivnicami ev. tudi z objavo v periodičnem listu »Vojni invalid« ter v krajevnih časopisih. Naročevanje novih in izdajanje izgotovljenih protez, aparatov in pripomočkov se vrši redoma komisionalno in samo gori navedenega dne.

Mimo tega se ima vršiti poslovanje strokovne komisije per rollam t. j. na ta način, da se pošlje invalid, ki bi prišel v drž. protezno delavnico izven določenega dneva članom komisije na dom s posebnim obrazcem, v katerem zabeležijo člani komisije svoje mnenje.

Radi kontrole in pregleda naj se natisnejo (Hektografirajo) predlagani obrazci ter se za nabavo podeljuje predhodno dovoljenje.

K prevzemu oz. izdajanju protez in ortopedičnih pripomočkov naj se invalidi, ako je potreba, da invalid izdelek osebno prevzame redoma pozivajo že na sredo, da bodo izdelki že pred poslovanjem komisije preizkušeni, ker se včasih nedostatki pokažejo šele po večurni rabi. Pošiljanje čevljev itd. po pošti naj v dosedanjem obsegu radi budžetarnih ozirov ostane.

Druge dneve se novi ortopedični in protezni pripomočki sploh ne izdajajo. Kdor se ne bo držal v pozivnici navedenega dneva, bo moral priti vnovič pred strokovno komisijo ob lastnih stroških. Vsako samolastno popraviljanje protez in proteznih pripomočkov je strogo prepovedano.

V baraki protezne delavnice, kjer se nahaja sedaj soba za invalide s 6 posteljami, sta na razpolago še 2 sobi, prva velika s prostom za 14 postelj, a druga manjša za poslovanje strokovne komisije. Da ne bodo hodili težki pohabljeni 2 km daleč v invalidski dom in nazaj, se odreja, da je h komisiji povzane invalide nameščati v gori rečenih dveh sobah z 20 posteljami. Državna protezna delavnica vzame vpoklicance v stalež in na željo preiskrbi hrano v naravi v invalidskem domu (hrana se bo donajala kakor doslej), ali pa jim izplača relutum (glej odredbo invalidskega odseka od 31. maja 1922 št. 6224).

## Konstatacije bolezni.

Na predlog ministrstva socialne politike št. 19.149 od dne 30. septembra 1922 je rešilo ministrstvo narodnega zdravja pod št. 36.414 sledeče:

Po členu 31. zakona o začasni pomoči invalidom in § 126. pravilnika, imajo komisije za pregled invalidov pravico, da v vseh sumljivih in kompliciranih slučajih pošljejo invalide v svrhu konstatacije v najbližjo civilno ali voja-



ško bolnico, ali najbližjemu civilnemu ali vojaškemu specialistu, v prvi vrsti državnim zdravnikom, ako teh ni šele privatnim.

Bolnice so dolžne take invalide toliko časa zadržati, kolikor je potrebno, da se utrdi ali konstatira stanje bolezni. Po izvršitvi konstatacije pošiljajo bolnice invalide nazaj onim organom, kateri so jih v to svrhu napotili v bolnice, izdati pa morajo ob enem izvestje o rezultatu opazovanja glede njihovih bolezni, in sicer o vzroku, tedanjem stanju, dolžini trajanja in diagnozi.

Po čl. 288. finančnega zakona za budž. leto 1922/23. nosijo stroške takega zdravljenja, opazovanja in oskrbe po državnih, civilnih in vojnih in onih samoupravnih bolnicah, ki se vzdržujejo iz državnega budžeta ona ministrstva, pod katerih pristojnost spadajo te bolnice. Stroške po privatnih bolnicah in honorarje za preglede pa trpi ministrstvo socialne politike.

Pri invalidih, ki zahtevajo po § 120. pravilnika ponovne preglede, pa se postopa sledeče:

Ako invalid ni predložil sam spričevala državnega zdravnika, da se njegovo bolezensko stanje poslabšalo tako, da se mu more priznati na ponovnem pregledu več odstotkov nesposobnosti, napoti komisija za pregled pri vojnem okrogu takega invalida po § 17. pravilnika z uradno listino in eventualno potno objavo k najbližjemu državnemu zdravniku, ali po potrebi v državno (civilno ali vojno) bolnico na konstatacijo. Glede tozadevnih stroškov veljajo predpisi čl. 288. finančnega zakona.

## Zdravljenje, učenje, podpore in posojila.

S finančnim zakonom je predpisana centralizacija kreditov, zato se izdatki med posameznimi pokrajinami v gori navedene svrhe ne povračujejo.

Zato se bo postopalo sledeče:

### I. Izdelava protez in zdravljenje v ortopedskih bolnicah.

Vršiti se mora samo in sicer za invalide:

- iz Srbije, Vojvodine in Srema v Beogradu;
- iz Hrvatske, Slavonije in severne Dalmacije v Zagrebu;
- iz južne Dalmacije, Črne gore in Hercegovine v Trebinju;
- Manjša popravila za dalmatinske invalide napravi tudi privatna delavnica Udruženja voj. invalidov v Splitu.
- iz Bosne v Beogradu, Zagrebu ali Trebinju, kamor je bližje iti;
- iz Slovenije v Ljubljani.

Invalidi se opozarjajo, da se v njihovem lastnem interesu drže tega razporeda. Ako se kateri invalid po potrebi osebno prijavi kakemu nepristojnemu zavodu, ga isti sicer ne bo odvrnil, moral ga bo pa opozoriti na razpored.

### II. Zdravljenje tuberkuloznih:

Tuberkulozni invalidi iz Slovenije se zdravijo v sanatoriju na Golniku, iz Hrvatske in Dalmacije v Brestovcu, iz Bosne v Tuzli, vsi ostali pa v Niški Banji ali Surdulici.

### III. Strokovni pouk:

Radi izučanja obrti se pošljejo invalidi v reedukacijske šole in sicer:

- iz Srbije, Srema, Vojvodine, Črne gore, Bosne in Dalmacije v invalidski zavod v Zemunu;
- iz Hrvatske in Slavonije v Zagreb;
- iz Slovenije v Ljubljano in Celje.

Slepci se uče iz Slovenije v Ljubljani, Hrvatske in Slavonije v Moslavini pri Sisku, vsi ostali v domu slepih »kralja Aleksandra« v Zemunu.

### IV. Pomoč po izučanju:

Invalidi, ki se izučijo obrta v kakem invalidskem zavodu, dobe od istega zavoda:

- za orodje lesnih obrtov 4500 Din;
- za sedlarsko orodje 4000 Din;
- za vsa druga orodja 3500 Din;

Oni invalidi, ki se že poprej (pred tem razpisom) položili izpite v invalidskih šolah,

pa še do sedaj niso prejeli nobenega orodja ali denarja zanj, bodo dobili sedaj orodje ali prednje zneske.

### V. Brezobrestno posojilo:

Vsi invalidi, ki se izučijo, dobe brezobrestno posojilo po 2000 Din za dve leti, in to oni, ki položijo izpite v invalidskih šolah, kakor oni, ki jih pri zunanjih obrtnih komisijah. Dolžni so dati obvezo glede vračila po dveh letih in doprinesiti jamstvo dveh imovitih porokov.

Siromašnim invalidom kmetovalcem, bo dajalo ministrstvo na predlog pokr. uprav in okrožnih zaščit invalidov, darila v obliki poljskega orodja, katero jim bo brezplačno postavilo do najbližje železniške ali parobrodске postaje, zato, da si zboljšajo svoj stanovski položaj.

Obleka in obutev pa se bo dajala samo onim invalidom, ki so v strokovnem pouku po invalidskih zavodih. Ortopedske čevlje dobe invalidi po mnenju ortopedskih zavodov za vsaki konkretni slučaj.

Tako predpisuje razpis ministrstva socialne politike od 25. novembra 1922 št. 28505/V.

Objavljamo invalidom v informaciji.

## Ortopedija in protezna tehnika v Italiji.

(Nadaljevanje).

Princip zdravljenja spondilitide je imobilizacija hrbtenice v mavčnem oklepu za več mesecev. To zdravljenje je bilo do l. 1914. edino, ki je vedlo do pozitivnega uspeha; te uspehe so podpirala še druga sredstva, kakor solnčno zdravljenje, ležanje na morskem obrežju. Calot v Berku pri Calais-u je imel tako izvrstne uspehe z zgoraj omenjenim zdravljenjem spondilitide, da je smatral vse operativno zdravljenje za nepotrebno in celo škodljivo. Ta avtor navaja v predlogu k svoji knjigi »Ortopedie indispensalbe« heksalog ali 6 ortopedičnih zapovedi: »L'hexalogue u oles six commandements de l'orthopedie« sledeče:

6. zapoved: »Se garder d'operer les tuberculoses«.

Socialne in druge razmere so primorale amerikske ortopede, da so to zapoved prelomili in segli z nožem in diletom na tuberkulozno hrbtenico.

To kar je napravil Calot in drugi s fiksacijskim oklepom, je izvršil d'Albee naravnost na skeletu. Do sedaj disponira d'Albee z več kot 500 operiranimi slučajji spondilitide.

Načelo te metode ni nič drugega kot analogna fiksacija hrbtenice in sicer na ta način, da se implantira približno v štiri razcepljene trnaste nastavke vretenca (processus dorsalis) prepariran klin iz tibije.

Medialna zareza se napravi točno na dorzalnih trnastih nastavkih; odločitev lig. in mišic; približno štirje sosedni trni se razcepijo točno v sredini; iz golena se preparira z diletom ali z d'Albejevim trepanom koščen klin, ki se implantira v zarezo (jarek), napravljeno v dorzalnih trnih hrptenice. Po izvršeni operaciji leži bolnik približno 6 tednov na ravni postelji. D'Albee priporoča napraviti bolniku moderc, ki ga nosi več mesecev po operaciji.

S to dobo se skrajša doba zdravljenja, kar je velike socialnega pomena. D'Albee disponira z večjim številom bolnikov, ki so 3 do 4 mesece po operaciji že izvrševali vsa opravila.

Galeazzi ima samo malo slučajev in ne more izjaviti konečnega mnenja o operaciji. Imel sem pa sam že priliko videti l. 1918. na kliniki v Lvovu več tako operiranih bolnikov in predstojnik te klinike mi je zatrjeval, da je z izidi zelo zadovoljen.

V zadnjem času so poskusili drugi ortopedi imenovano metodo nekoliko modificirati. Zanimiva je modifikacija Mackenzie-ja, ki implantira tri oporne klinke in sicer prvi v dorzalne trne, kakor se to vrši po d'Albejevi metodi; druga dva klina pa se vložita subperiostalno na procese laterales leve in desne strani. Tako ustavljeni klini so dobro zavarovani, ker jih močno fiksirajo v njih legi dorzalne mišice in ligamenta. Samo ob sebi je umevno, da dajejo ti Mackenzie-jevi klini in implantati hrbtenici boljše oporo kot en sam d'Albejev klin.

Tretja modifikacija operacije spondilitide je Hibsova metoda; njeno bistvo je v tem, da se odščipne s posebnimi kleščami processus dorsalis na zgornji strani in sicer na njegovi bazi; nato se nagne na trn sosednjega vretenca, kakor dimnik na ladiji. To se napravi pri štirih ali petih sosednjih vretenjih.

Ta modifikacija ni uporabljiva za vsako formo spondilitide in je bolj indicirana pri traumatičnih boleznih hrbtenice.

Izvanredni profesor Barcellini, ki se je mudil več mesecev na kliniki prof. Stoffel-a v Heidelbergu, da prouči njegovo operacijsko metodo pri spastični paralizi, je operiral v moji navzočnosti en slučaj spastične hemiplegije po Stoffelovi metodi.

Ta metoda sloni na razmotrivanju, ki ga navajam v izvirniku:

»Jeder Muskel ist nicht als ein einheitliches Gebilde aufzufassen, sondern als die Summe von vielen einzelnen Muskelkomplexen. Wie wir eine Muskelgruppe in ihre Komponenten zerlegen können, so gelingt es wiederum eine jede dieser Komponenten in mehrere Abschnitte zu zergliedern. Wir sehen, dass der Nerv sich in mehrere Zweige aufspaltet, deren jeder einen ganz bestimmten Muskelkomplex mit motorischen Fässern ausstattet. Diese Zweige sind selbständige Gebilde; ein jeder Zweig stellt die Nervenfasern dar, die von den motorischen Ganglien im Vorderhorn bis zu dem betreffenden Muskelabschnitt reicht. Durchtrennt man einen dieser Zweige an irgend einer Stelle seines Verlaufes, oder vernichtet man seine motorischen Ganglien im Vorderhorn, dann erhielt man innerhalb der gesammten Muskeln eine isolierte Lähmung desjenigen Muskelbezirkes, den der betreffende Zweig mit motorischen Fasern versorgt«.

Na podlagi te teorije izreže operater eno do dve tretini motoričnega živca, ki oskrbuje spastične mišice; na ta način se oslabi impulz, tako da oskrbuje ostala tretina živčanih vlaken v toliko mišice, da delujejo normalno. V milanskem slučaju je šlo za spastično hemiplegijo in operater je odrezal dve tretini nerva mediana in ravno toliki del iz nerva tibialis-a. Obče je potrebno, da se natančno dožene lega živcev spastične muskulature in to ali anatomskega potoma, ali pa v dvomljivih slučajjih naravnost z elektrodo.

Imenovana operacija je zelo enostavna in brez nevarnosti, uspeh pa se pokaže takoj. Pripomniti je treba, da je uspeh tem popolnejši, čim inteligentnejši je bolnik; odvisen je pa tudi od pravočasne dresme v hoji in pasivne, oziroma aktivne gimnastike. Ta metoda je bolj enostavna nego angleška po Robertu Johnes-u, ki izpremeni na posebno kompliciran način musc. pronator radii teres v supinator. Ta operacija je boljša nego Försterjeva, ker je manj nevarna in bolj enostavna, ima pa naravnost sijajne uspehe.

## Pravilnik

za izvrševanje zakona o začasnih pomoči invalidom in rodbinam umrlih, padlih in pogrešanih vojakov kakor tudi nekaterih civilnih vojnih žrtev. (Nadaljevanje.)

K členu 18.

Razni privilegiji (koncesije).

§ 67. Prvenstvene pravice do mest v zavodih, za katere plačuje država vzdrževalne stroške, kakor tudi do ustanov, ki niso po statutu omejene na izvestne rodbine, nimajo samo osebe, navedene v členu 1. zakona, nego tudi njih otroci.

Za zavode je smatrati mimo drugih tudi te-le: državne bolnice za duševne bolezni, državne domove za invalide itd., zlasti pa razne šolske internate pod vojaško ali civilno državno upravo.

Področnim organom se nalaga, da morajo v čim krajšem času sestaviti v dveh enakoglasnih izvodih seznamek takih naprav in seznamek takih štipendij v svojem okolišu; od teh izvodov se mora eden izročiti invalidskemu oddelku ministrstva za socialno politiko.

Področni organi morajo voditi evidenco o rokih za popolnjevanje takih prostih mest, odnosno ustanov; vse to morajo pred popol-



nitvijo na primeren način dajati interesom na znanje ter skrbeti, da se pri dodelitvi zaščitijo njih interesi.

§ 68. Mesečne podpore in doklade, pomoči, dane za zdravljenje ali strokovni pouk, plača, ki jo uživa invalid kot učenec ob času strokovnega pouka, državna darila v denarju ali v naturi kakor tudi posojila, dana zaradi ustanovitve ali izboljšave samostojnega pridobitnega položaja, in pomoči za pogrebne stroške se ne smejo obdačevati in istotako ne obremenjati z dokladi.

§ 69. Državnih taks se oproščajo vse prošnje, pritožbe, listine, vsi zapisniki, vse rešitve in priznanice, predložene ali izdane ob zahtevanju, pridobivanju ali uživanju ene izmed pomoči, ki so navedene v členu 2. zakona.

§ 70. Oprostitev od taks uživajo samo pomoči, zahtevane in dane posameznim osebam. To velja tudi, če ob zahtevanju, pridobivanju ali uživanju invalidska združba posreduje za posamezno osebo, zaščiteno s tem zakonom.

K členu 19.

#### Brezplačna vožnja.

§ 71. Pravico do brezplačne vožnje imajo osebni invalidi v primerih, ki jih navaja člen 19. tega zakona.

Pravico do brezplačne vožnje imajo invalidi po državnih in zasebnih železnicah, na ladjah, v poštinih vozovih in avtomobilih, ako opravljajo te prometne naprave kot edine potniški promet med krajema invalidovega odhoda in povratka.

§ 72. Invalidom-častnikom se priznava, in sicer višjim pravica do I. razreda, nižjim pa do II. razreda železnice in do I. razreda ladje; invalidom-podčastnikom in redovom se priznava pravica do III. razreda železnice in II. razreda ladje. Brzi vlaki se smejo uporabljati samo, ako je to na objavi izrečno označeno.

Težki ali popolni invalidi, zlasti slepi, ki jim je treba na potovanju nadzorstva in pomoči druge osebe, imajo tudi za to osebo pravico do brezplačne vožnje v istem razredu.

§ 73. Poziv na potovanje v zmislu tega zakona izdaja redoma invalidski oddelek ministrstva za socialno politiko ali oblastna (pokrajinska) invalidska državna uprava. Ako je nujno treba, smeta te oblasti za izdajanje teh pozivov pooblastiti tudi svoje področne državne upravne organe in naprave, ki jim je poverjeno zdravniško pregledovanje in popravljanje protez in šolanje invalidov.

O svoji pooblastitvi obveščajo tudi vse pristojne železniške in prometne naprave, istotako invalidski oddelek ministrstva za socialno politiko.

§ 74. Objave za brezplačno potovanje na podstavi tega zakona in poziva v zmislu prednjega paragrafa izdaja za proge državnih železnic in za ladje broderskega sindikata kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev »Središnji odbor udruženja ratnih invalida« v Beogradu po svojih pododborih ali po državnih invalidskih upravnih organih; za zasebne železniške in broderske naprave pa izdajajo te objave državni invalidski organi, omenjeni v členu 26. zakona.

§ 75. Ob nujni potrebi, če bi bilo čakanje na poziv in objavo združeno z nevarnostjo za zdravje dotičnega invalida, mu dá njegova občina, sklicevaje se na ta paragraf, sredstva za odhod; te stroške ji na njeno zahtevo povrne pristojna invalidska uprava.

§ 76. Ako invalid zaradi težke ali popolne invalidnosti ne more iti peš do železniške postaje ali do pristanišča, mu mora ona občina, iz katere odhaja, preskrbeti voz; potem pa naj od pristojne državne invalidske uprave zahteva povračilo učinkjenih stroškov za vožnjo, istotako za povratek z železniške postaje ali iz pristanišča.

#### V. poglavje.

K členu 20.

#### Pokojnine.

§ 77. Pravico do invalidske pokojnine (rodbinske, vdovske) imajo osebe, navedene v členu 1. tega zakona in sicer po zakonih, ki so naštetih pod I. 1.), 2.), 3.) in 4.) tega zakona.

§ 78. Za vojaške invalide se smatrajo tudi one osebe, ki so bile v zmislu člena 1. poškodovane v mirnem času (mirnodobni vojaški invalidi.)

§ 79. Za vojne ujetnike se smatrajo one vojaške osebe, ki jih je sovražnik ujel na bo-

jišču brez njih krivde, ker so tako nanesle okolnosti.

§ 80. Za pogrešanca se smatra ne samo vojaška, nego tudi civilna oseba, o kateri ni dospelo v enem letu po sklenjenem premirju, t. j. od dne 30. novembra 1918., nobeno zanesljivo poročilo. To se mora izpričati z občinskim potrdilom.

Ako se pogrešanec vrne domov, prejme njegova rodbina pokojnino samo še za oni mesec, v katerem se pogrešanec vrne.

§ 81. Aktivnim podčastnikom vojske kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev kakor tudi njih rodbinam se odredajo njih pravice po členu 24. zakona o ustroju vojske in po zakonu o podpori vojaških invalidov z dne 10. aprila 1914.

§ 82. Za vojaške osebe vojske kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev se mora glede invalidske (začasne) podpore (pokojnine) uporabljati zakon o podporah vojnih invalidov in rodbin padlih, umrlih in pogrešanih vojakov z dne 10. aprila 1914.

§ 83. V novo pridruženih pokrajinah veljata še nadalje § 8. zakona z dne 26. decembra 1912., drž. zak. št. 236, odnosno ogrski zakonski člen LXIII. iz leta 1912. glede pokojnine za osebe, ki so bile pozvane na osebno izvrševanje službe ali so se uporabljale za prostovoljno delo ali službo.

## Društvene vesti.

**Občni zbor poverjenštva v Mariboru.** V nedeljo dne 17. t. m. se je vršil v restavraciji „Maribor“ občni zbor tukajšnjega poverjenštva, ki ga je otvoril ob pol 10. uri podpreds. tov. Kopina ob obilni udeležbi. Za predsednika občnega zbora je bil izvoljen tov. Krušič iz Ljubljane. Po poročilih posameznih funkcionarjev se je dal absolutorij staremu odboru. Tov. Krušič iz Ljubljane, je poročal o delovanju organizacije udruženja, položaju in bodočih delih ter je žel mnogo priznanja. O delovanju za naš zakon v Beogradu pa je poročal obširno tov. Ušan iz Ljubljane, ki je bil član odbora stotine v Beogradu. Slišali so se ogorčeni vzkliki na poslance in ministre. Določil se je kandidatski odbor, ki je v stranski sobi sestvali novo kandidatsko listo. Na glasovanju je bila enoglasno izvoljena sledeča lista: Predsednik tov. Kopina, podpreds. tov. Justin, tajnik tov. Kavčič, potajnik tov. Pravdič, blagajnik tov. Golež, podblagajnik tov. Belle, pregledniki tovariši Klemenčič, Krepek in Wizler. Odorniki tov. Pihlerič, Felzer, Kupleš, Botočen in vojni vdovi tov. Beker in Maček. Za delegata k anketam je bil določen tov. Kopina, namestnik tov. Justin. Ob pol 1. uri je bil zaključen mirno potekli občni zbor.

**Občni zbori** se bodo vršili: dne 31. t. m. v Selcah nad Škofjo Loko in v Slovenjem Gradcu, dne 1. jan. 1923 na Vrhniki, dne 6. jan. 1923 v Ljutomeru v hotelu Triglav in v Radovljici, dne 7. jan. 1923 v Gornji Radgoni, v Ormožu in v Novem mestu in dne 14. jan. 1923 na Jesenicah. Tovariši in tovarišice udeležite se polnoštevilno, časi so resni.

**Iz trga Marenberg** so se obrnili tamkajšnji invalidi in udove na oblastni odbor s prošnjo, da bi ustanovili svojo podružnico. Ker se bo vršil dne 31. t. m. v bližini, t. j. v Slovenjem Gradcu občni zbor, naj se kdo iz Marenberga po možnosti zglaši ta dan v Slovenjem Gradcu, da bo dal natančnejše podatke glede ustanovitve. Ako se zbere v Marenbergu ta dan zadostno število invalidov in udov, se bo naš delegat ustavil tudi tam in ustanovil podružnico. Agitirajte!

**Gorje pri Bledu.** Podružnica vojnih invalidov je imela v nedeljo dne 24. t. m. občni zbor. Otvoril ga je ob pol 16. uri predsednik tov. Cundrič. Poročala sta tajnik in blagajnik in zbor je izjavil odboru soglasni absolutorij. Delegat iz Ljubljane tov. Krušič je poročal o poteku kongresa v Beogradu in situaciji. Na to pa je bil soglasno izvoljen sledeči odbor: Predsednik tov. Cundrič, podpredsednik tov. Zajc,

tajnik tov. Rožič, blagajnik tov. Šimenc, preglednika tov. Peterman in Bregant. Odborniki tov. Pretnar, Aavsenik in Marija Pristov. Za delegata tov. Cundrič, nam. tov. Rožič.

**Iz občnega zbora v Ptuj.** Dne 17. t. m. je imelo naše poverjenštvo občni zbor, ob jako dobri udeležbi. Zbor je otvoril ob 10. uri predsednik tov. Berlič. Delegat iz Ljubljane tov. Beline, je obširno razložil cel potek organizacije, sedanjí položaj in napravil mnogo zanimanja. Izvoljen je bil nov odbor s predsednikom tov. Berličem na čelu. Po občnem zboru se je delila podpora iz monopolskega fonda in se je nabralo veliko naročnikov za naš list.

**Ponovitev opuščene podružnice** se je izvršila 10. t. m. v Šmarju pri Jelsah. K ustanovitvi sta dospela delegata tov. Beline iz Ljubljane in tov. Janez iz Celja. Udeležba je bila obilna in se je s tem pokazala potreba naše organizacije, katero so svoj čas tamkaj opustili. Po primernih nagovorih delegatov se je volil odbor s predsednikom tov. Turkom. Pristopilo je takoj lepo število članov in tudi naročnikov našega lista.

**Konferenca delegatov.** Oblastni odbor je v svrhu predelave novih pravil edinstvenega udruženja sklical na torek 26. t. m. delegate vseh pododborov v Ljubljano. Ob 9. je otvoril podpredsednik tov. Tome konferenco v čitalnici invalidskega doma v Ljubljani. Udeležila se je večina delegatov osebno, nekaj podružnic pa je poslalo pooblastila. Po kratkem nagovoru podpredsednika o pomenu pravil, ki bodo temelj ali ogrodje edinstveni organizaciji stotisočim vojnim žrtvam, se je prečital dnevni red. Nato se je takoj prešlo k načrtu pravil, katerega je oziroma odbor v Ljubljani že predelal, kakor tudi posamezni odbori po deželi. Točko za točko je čital tovariš Krušič in vršila se je pri vsaki debata. Glasovalo se je za posamezne predloge in v tem smislu predelal načrt pravil. Za tem so se izvolili 4 delegatje, ki bodo zastopali oblastni odbor na konferenci dne 15. januarja 1923 v Bosanskem Brodu, in sicer tov. Tome, Krušič, Rus in Zabkar, namestnika pa tov. Ogrin in Jaklič. Podpredsednik tov. Tome je predlagal, da naj se počaka z rednim občnim zborom oblastnega odbora, dokler ne bodo sprejeta nova pravila, da se na temelju istih reorganizira udruženje in voli bodoči odbor. Predlog je bil soglasno sprejet. Predlaga nadalje, da naj se vsled tega, ker je več odborikov izstopilo iz oblastnega odbora začasno, do občnega zbora sedanji odbor razširi, oziroma z nekaj člani izpopolni. Predlagani so bili tov. Štefe, Osana, Bevc, Sterle in Vuk, ki so bili soglasno izvoljeni. Tov. Krušič predlaga, naj se mesto odstopivšega predsednika Meznariča postavi nov predsednik. Predlagan in soglasno potrjen je bil sedanji podpredsednik tov. Tome, na njegovo mesto podpredsednika pa tov. Štefe. Na mesto viš. nadzornika tov. Roša pa tov. Bevc. S tem je bila ob 17. uri zaključena konferenca.

**Vsakega člana dolžnost je, da čita in širi naše glasilo, ki ga natančno informira o vseh naših zadevah.**

## Razne vesti.

**Naše glasilo »Vojni invalid«** se ne rentira. Vzrok temu je, da se naši člani ne zavedajo njegovega pomena za našo stvar in se ne naročijo nanj. Uredništvo je v torek 26. t. m. predlagalo na konferenci delegatov zopet povišanje naročnine, ako hočemo, da list ne preneha. Konferenca je o tem razmišljala, delegati so dali zagotovila, da bodo nabirali nove naročnike in darove. Zato se je sklenilo, da začasno do občnega zbora ostane cena našega glasila pri starem, na občnem zboru pa, ako se položaj ne bo izboljšal, se bo moralo ukreniti povišanje naročnine. Čitatelji v vašem interesu je, da agitirate za razširjanje našega stanovskega glasila.

**Povsod tepani.** Tajnik naše organizacije tov. Tone Ušan je bil uslužen v Jugoslovanski tiskarni kot stavec. Bil je edini invalid tamkaj. Naš položaj je zahteval, da smo morali poslati v eksekutivni odbor, ki je imel nalogo izvojevati naše pravice in naš zakon, tudi nekaj slovenskih zastopnikov v Beograd. Kot energičen borec za naše pravo je bil drugi in vred poslan tudi naš Tone. Dobil je teden dopusta,



katerega pa je moral na splošno zahtevo in uvideti opasnost, ki nam preti, prekoračiti. Boril se je in je z drugim iborci za naše pravo vred častno podlegel. Plačilo za njegovo soc. borbo je dobil doma s tem, da ga je tiskarna odpustila. Tako se pojmuje pri nas socialna borba in položaj bednih in zatiranih. Povsod smo torej teptani. Dolžnost pa bi bila tudi njegovih stanovskih tovarišev in organizacij, da bi se zavzeli za stvar in pokazali, kako se postopa z onimi, kateri se borijo za stanovska in druga socialna vprašanja.

**Interpelacija radi višjih draginjskih doklad.** Štirje poslanci na čelu z g. Matičem so interpelirali pri finančnem odboru skupščine, da se do časa, dokler se ne regulira naš položaj z zakonom, povečajo draginjske doklade vojni žrtvam. Našli so se med poslanci ljudje, ki so uvideli, da so sedanje doklade sramota za domovino. Počakajmo dejanj.

**Izplačilo zaostalih prejemkov.** Takoj po svojem nastopu je novi minister socialne politike g. dr. Nikola Perič poslal ministru financ predlog za izplačilo vojnim žrtvam dolžnih prejemkov, ki znašajo, kakor so pisali listi preko 30 milijonov dinarjev. Nadejamo se, da bo minister financ vendar našel toliko pare, da bo v pričetku prihodnjega leta vsaj začasno nekoliko odpomogel bedi, katera nas tare. Smisel novega g. ministra za nas se bo pokazala.

**Razčističenje.** Z ozirom na tozadevna poročila v našem glasilu ugotavljamo, da je bivši predsednik podružnice v Mariboru tov. Čerpes poslal na upravo našega glasila znesek 46 Din. Vsem dotičnim prizadetim, se je pošiljal naš list, ki se je pa v velikem številu iz pošte vračal. Temu so krivi dotični sami, ker niso navedli zadosti natančnih naslovov. Naj pošljejo svoje natančne naslove in uprava jim odpravi vse zaostale izvode. Toliko v pojasnilo.

**Voščilo.** Tov. Fran Rupnik, vojni invalid iz Ljubljane nas prosi, da priobčimo v našem listu, da želi vsem znancem in čitateljem »Vojnega invalida«, ki imajo upanje na boljšo bodočnost, vesele Božične praznike in srečno nov leto. O priložnosti pa daruje za naš tiskovni sklad 20 K.

**Ogledalo socialne politike.** Vojni invalid tov. Anton Sitar iz Celja nas prosi objaviti: Kako postopa zaščitnik invalidov, invalidski odsek z vojnimi žrtvami? Bil je uslužben v Invalidskem domu v Celju kot pekovski po-

močnik z dnevno plačo !! 16 K !! Vsled ukinjenja Vojaškega doma v Rogaški Slatini, se je stalež v Celju podvojil in tako tudi pekovsko delo. Sitar je opetovano prosil za povišanje plače, toda zaman. Zato je prenehal delati, ker nihče ne more zahtevati, da takorekoč zastoj dela. Upraviteljstvo je potem sprejelo peka neinvalida, kateremu pa plačuje običajno mezdo. Sitarja pa so zato odpustili iz staleža in ga vrgli na cesto kljub temu, da ima odprto rano na nogi. Pri njih velja geslo: »Pariraj ali pogini«. Ali se gospodje zastoj žrtvujejo za invalide?

**Zahtevamo sestavo menažne komisije.** Iz invalidskega doma v Celju se oglašajo invalidi zakaj se še ni sestavila tamkaj menažna komisija, kakršna posluje vedno v ljubljanskem invalidskem domu. O priliki, ko je g. nadzornik invalidskega odseka delal revizijo, je izjavil, da se mora čimprej sestaviti ta komisija. Zakaj se to še ni zgodilo? Kakor se čuje, se najbolj protivi sestavi menažne komisije upravni asistent, ki nikakor noče, da bi mu komisija kaj predpisovala ali diktirala. Tamkajšnji invalidi, ki so pri tem prizadeti, apelirajo na invalidski odsek, da takoj naroči sestavo menažne komisije.

**Za tiskovni sklad so darovali:** Tolar Franc, Mojstrana Din 10.—, Poženel Ivan, trafikant, Žiri Din 10.— Posnemajte!

## Kibičevo pismo.

Zadnč sm sreču na cest Friceta iz urgancizacije, k je biu vs iz sebe in tku pihu kukr mašina. O serbus, ki pa hodeš m je reku, jest sm te že tku iskou de b spet kej napisu za naš list dela za praznike. Veš mene tku krnifla, pa navem zakaj. Kua s pa naredu sm ga prašu. Redehatar lista sm biu in sm spustu en tak člank notr zdej je pa aus. Zdej sa pa vsi neki užalen in prauja, de na smem več pridt puprej de dam zaduščejne. Jest sm že reku »Kr sm pisu sm pisu«, puvejte kua čte. Kakšn zaduščejne? Sam zaduščejne prauja? Dej na ti puvedat Kibic kua čm narest? Veš kua nared sm reku. Vse tiste k nucaja zaduščejne puvab kela na gmajna, pa rukale zavihitě in s dejtě pušten zaduščejne. Kua češ pa hodt ukul. Fricce zdej pa še ti men puvej, ki b se dal dobit en stanvajne. Veš neki bulehn sm ratu, de na morm več prenašat te mizerje in spat pu

kuzovch in štalah. Glih pree na vem za nubenga je reku Fricce, kr u invalidsk zavod pejd. Sej me na sprejemeja, pa tudi hmal nubenga zavoda več na bo. Puglej na Mirje, tam stuji ceu let izdelana ortopedska bolnea in ja nečja utprt. Bui sm u invalidskm dom. Tam je reku upravitel Jaka, da me na sme sprejet. Uprašu sm u Cele, tam ni prustora. U Rogaška Slatina sm se pa sam pelu, de sm se mal skopu in rematizem pregnou. Pugledat sm šou tud tam u naš dom če b se dal not pridet. Pršu sm ke pa sm vidu, de je prazen in ni nubenga invalida več tam. Kua pa tu pumen sm reku. Natu sm se šeli spomnu, de sa ga sploh zaprl. Na nuca nč prost zatu sm se mislu pu duriš kr nazaj vnt. Naenkrat me pa pukliče tuvarš Figi in muli roko. Kua pa ti tlela delaš sm ga prašu. U služb sm je reku. Sej vendr ni nubenga čluveka tlela? O ja, upravitel sa še tuki, jest sm pa upravitel za dva prešiča k jh mama tamlu u sunak. Fajn švindl a ne? Ja čegav pa sa prešič sm ga prašu? Mislm, de sa ut našga gspuda ali pa ut enga iz Iblane. U stalež pa nisa, tam sm sam jest. Kua pa jeja? Reku je de sa včas, k je blu velik invalidu, jedl kr je ustal. Kua prauš sm reku, invalidi sa jedl kr je pršičm ustal? Ne trapa je reku. Narobe!

Nej sa prešič čegavr čja, fajn boja zatu k se boja zredl na letuviš.

Puvedat morm še, kuku je blu na invalidskm shod u Iblan na Rinsk cest. Tu je biu tak ruml, de b člouk hmal iz kože skoču. Za kua sma se fiksai? Za tu, al boma ut zdej naprej še tuvarši al sodrugi. Glavna reč je bla pa, kdu bo dubu naša kasa u roke. Ut dela tku ni še nuben debu ratu. Uneu se je tak rupot kukr b biu »tromelfajar na front«. Pintarjov France je pa mir delu, pa ke pu miz touku, de sa rešpekt dubil. Predsednk shoda je pa same sucjalne afere na tapet nosu. Putem je pa tuvarš Lipe ene paragrafe napisu in jh dol prebrau. Še enkrat sa se pušten zrausal in naupil, k sa bli pa že usi hripov, sa pa zapel: Mi se mama ra ra ra — di. Pa sa šli usak na soja stran.

Zdej pa vošm usm tuvaršm srečn nou let in jh prosm de mal putrpe dukler spet kej na napišm.

**Odgovorni urednik: Franc Belinc.**

**Tisk tiskarne J. Blasnika nasl., v Ljubljani.**

## LISTEK.

Ivan Albrecht:

### Bremena.

#### IV.

Odkar je bil umrl Jure Količnik, so imeli ljudje vse polno govoric in skrbi, Ogrizov Dreja pa samo eno edino: Kaj, če pride za vasovanjem spomin, živ črvič, ki cvili in raste in hoče svojih pravic?! Mislil je na mlade dni in je sklepal in presodil tako, da bo pri Mojci krst. —

Tiste čase ni govoril z ženo in ni zahajal nikamor. V tovarni je molčal in celo v opoldanskih odmorih je izustil kvečjemu kako kletev. Hudoval se je na mladost, ki nima razsodnosti in zametuje z nasmeškom to, kar pozneje iščejo zrele leta in za čemer mre starost... Imeti nekaj, nekaj trdnega poleg tistih svojih žuljavih rok, nekaj, da more človek leči in leži na svojem, sestri — in sedi na svojem; da gre in kaže s smehom: „To je moje!“

Vse je bilo tako blizu, da bi bilo treba samo seči z roko in reči: Hvala! Količnika je odpravil tako lepo, da ni slutila živa duša njegove roke vmes. Samo rekel mu je, da je imel že on sam opravka z Mojco, pa je bilo! Ženska je samogoltna — mu je dejal — in pokuša zdaj tu, zda tam! On mu hoče dobro (— pri teh besedah je tiščal figo v žepu —), zato naj prav ogleda in naj se zavaruje na vse strani, da ne bo pozneje zdihoval, ko ni nikjer več pomoči!... Samo to in nič več; kajti Ogriz je vedel, da mu je dana drugačna moč nego nasplošno ljudem! Zato se tudi ni popolnoma nič čudil, ko je slišal, da so našli moža utopljenega baš tisti dan, ki naj bi bil njegov poročni...

Stvar je bila preprosta, ovira odstranjena, a mesto nje vstala druga, nič manjša od prve. Slednja je prisilila Ogriza, da je poiskal pomoči pri človeku, ki ga ni ljubil. To je bil gospod Trk, vse in nič mož v letih, zoprni in zanemarjen. Prebival je povsod, kjer je našel dovolj mirnega kraja zase — včasih v sobi in celo na postelji, drugič pod gostilniško klopjo, v hlevu, pod kapom ali kjersibodi pod milim nebom. Vsled te okoliščine je poznal vse ljudi v obližju do skrajnih koticov in senc... Nihče se ni brigal zanj, odkod je in kdo, samo o tem je šla od veka govorica, da je hodil nekda gospod Trk v črno šolo, kjer se ljudje uče panati celo samega hudiča! Zato mu

je tudi vse reklo gospod, čeprav je bil raztrgan in povaljan kakor strašilo v koruzi.

Tiste čase je bival gospod Trk na Žabjem morju, močvirnatem travniku ob Dravi, kamor ni stopila človeška noga, če je ni pritirala sila do tega. — Pred Trkom je bivala tam v koči, obstoječe iz ene same sobe in luknje z nazivom kuhinja, čarodejka — mati Škarinka. Pred smrtjo pa je izbrala gospoda Trka za svojega pravega in postavnega naslednika, ki je podedoval po svoji dobrotnici razven mrčesa pestro vrsto kart, maž in čarodejskega orodja. Ljudje, ki so hodili v poletnih nočeh tam mimo, so pravili z grozo, da mora biti gospod iz pekla najbrže zadovoljen s svojim novim služabnikom, ker sicer ne bi pošiljal tje kaj več, ki blodijo z višnjevkastimi lučkami po pokrajini...

V ta kraj je krenil Dreja, sključen in upognjen, tako da je bilo videti od strani, kakor da koleba glava daleč pred telesom. Hodil je počasi in je opletal z rokami okrog sebe — kakor da hoče prepoditi nekaj zopernega.

„Če sem Dreja in če je vse, kakor bi moralo biti, mora voda na moj mlin“, je godrnjal mrko in je mršil obrvi kakor ščetine. Ko pa je zavil s ceste na barjasti svet, ga je jela objemati tesnoba, da mu je vsak hip zastal korak. Čutil se je v trenutku smešno majhnega in ponižanega pred nečem groznim, ki vodi njegovo življenje kakor žrebca na lancu. Skoči tako in kreni drugače — h koncu le spoznaš, da ni pri vsem tem prav nič tvojega. Kakor je odločeno, tako pride — pa naj človek še tako mahedra zoper to!

Za hip je probežalo vse življenje mimo njega kakor blisk preko neba in ga je omotilo tako zelo, da je skoro brez zavesti potrkal na duri tiste koč, kjer je prebival sam gospod Trk. Kri mu je silila v glavo in globoko v zavesti ga je zaskelilo nekaj, kar je bilo najbolj slično občutku sramu.

V koči je zakašljalo, zahroplo in zadrvalo — in začuden Dreja je stal pred gospodom Trkom. Vonj po plesnobi, pomešan z vonjem raznoterih zelišč, ga je ščegetal v nosu in mu je izsilil kihanje in kašelj.

„Prišel sem po dober svet“, je obstal Ogriz v dušičem mraku in je strmel v starca, ki je čepel na preperem zaboju poleg železnega štedilnika, ki mu je bila rja izgrizla že nešteto lukenj. Starec se prvi hip ni niti ozrl na prišleca, temveč je godrnjal predse kakor medved v brlogu, da je delavca nenadoma spreletelo mrzlo po hrbtu. Ko pa je gospod Trk dvignil oči, se je oglasilo hreščeče in votlo kakor iz silne daljave:

„Kaj te sili k meni — kar je bilo in kar bo?“



Braneča kretanja je prepovedala bližanje, tako da je Dreja v zadregi obstal na svojem mestu in je izvlekel iz denarnice svetel goldinar.

„Vem, da za modrost ni plačila! Toda če mi morete pomagati, dam, kar imam“, je izgovoril plaho besede, kakršne je ljubil gospod Trk, in mu je molil denar nasproti. Starcu so se zaiskrile oči, da je polagoma zlezel s svojega počivališča in je začel pripravljati obred.

„Vse skrivnosti niso znane nobenemu bitju na svetu, moja znanost pa jih odkrije mnogo“, je razlagal z zagonetnim smehljajem okrog posinelih usten in je pregrnil scefiran prt preko mize. Nato je stopil k omarici, ki je bila v steno vzdana in vsa preraščena z zelenkasto belo snovjo, in je vzel iz nje gol križ in dve rdeči sveči.

„Križ brez martre naj bo priča,  
da ni človek sin hudiča!“

Postavil je križ na mizo, je prižgal svečo na vsaki strani in je sedel.

„Le bliže, prijatelj“, je izvlekel iz žepa kup omaščenih kart in je ponudil Dreji prostor na črvivem stolu. Vošчени vonj, ki je izpuliteval od gorečih sveč, je vzbujal slutnjo smrti v ovzdušju, da je venomer mislil na Jurčeta Količnika. Natanko je videl pred seboj nabrekele ustnice in višnjevo podplute oči, ki so z jezo grozo iskale nečesa po tem tujem svetu.

„Poglejmo najprej nazaj“, je zahreščal med tem starec in je že razgrinjal karte.

Dreja ni branil, ker mu je bilo v tem trenutku vseeno, kaj se godi z njim in okrog njega. Želja po imetju se je družila z mislijo o smrti na tak način, da je vstala pred njim koščena žena s koso nalik utelešenju potolaženega hrepenenja. Od nekoč je trkal spomini mladit let in je grizel možgane, da niso mogli pošteno sprejemati in urejevati trenutnih utisov. Samo nekaj groznega je tiščalo sprejemati in urejevati trenutnih utisov. Samo nekaj groznega je tiščalo na njih, kakor občutek silnega bremena, ki presega vso zmogljivost mišljenja in pojmovanja. V mraku nekje je ugledal Nanin obraz, je začul smehljaj dece — vse samo za hip in kakor iz meglene daljave. Oči njegove pa so venomer strmele naravnost v svečo in so zadoobile oduren in bedast izraz. Iz vse zmede je hreščal starčev glas:

„Vidim človeka, ki ni, kar je. Križ pri kralju je prinesel breme, a zraven je list, ki pomeni velike reči. Kraljica s srcem je bila žena človekova, toda okrog nje je vse tako, da pomeni nekaj posebnega. Žena je hodila po svetu in je videla mnogo in je drugačna, nego so druge žene. Tudi pri njej je križ, a poleg križa srce. Žena hoče vse v ljubezni, išče ljubezni in je ne najde. To je njeno breme. — Potem še vidim rakev — in človek se sklanja k njej — pa ne vem, kako bi pojasnil to...“

Med govorjenjem je starec z lokavim pogledom prestregel vse izpremembe na Drejevem obrazu, ki je od časa do časa pobledel kakor apno. V grozi se je zdelo možu, da čuje iz starčevega govorjenja prav svoje lastne besede in bere svoje misli. Ko je gospod Trk omenil rakev, je presunilo Drejo kakor meč in ost, ki jo drži v koščeni roki Jure Količnik... Vse očitke je moral preslišati Ogriz: da ne ljubi žene, da je ne pozna; da je morilec! — vso grozo, kolikor se je kdaj razpletlo o Dreji po težkih pivnicah v navzočnosti pazljivega gospoda Trka. — Delavec je omagoval pred studom lastne podobe in je zaprosil pod strahom:

„Poglejmo v prihodnost, če je mogoče.“

Prošnja je bila vedežu najboljšo poročstvo njegove spretnosti. Zložil je karte skupaj in je ukazal Dreji, da jih je privzdigoval in prekladal po kupcih. Potem se je nagnil, je zopet razprostrl pripomočke in je začel:

„Človek — poznaš žensko, ki ti je blizu po krvi tvoje prave žene. Bila je samica in je še vedno samica, ker je nagla smrt nekako nepredvidno prekrizala njega, ki bi bil moral biti njen; toda tukaj stoji čisto razločno, da je bila samska ženska že pred časom posvečena od njega in ji gre dan nasproti, ko se pokaže mati na njej.“

Ogriza je presunilo, da je hipoma odpadla vsa zmedenost in so bile misli stroge in ostre kakor kaljeno orožje — vsaj za hip.

„Ali res?“

Starec je dvignil glavo in je nagubal čelo:

„Moč, ki meni govori, ne pozna laži!“

„Slišite, gospod Trk — vam je itak znano vse na svetu! Tista ženska je Mojca, prava sestra moje žene.“

Vedež je prikimal in je pomagal delavcu preko kočljivosti:

„In ti si bil dober, kajne — in si čakal na to, kar ima, kajne?“

Ogriz je osupnil in pritrdil poparjeno:

„Res je!“

„A zdaj ti je v nadlego otrok“, je spet pomagal gospod Trk brez najmanjšega sumljivega valovanja v glasu.

Dreja se je prestrašil in se je zatekel k laži:

„Ne zavidam otroku, gotovo ne! Toda Mojca se mi zdi, da ni čisto pri pravi! Primeri se lahko, da umrje in ukrene tako, da ostane otrok brez vsega na svetu; po njegovi lastnini pa bi se pasli drugi ljudje.“

Smehljaj, ki je pri tem ušel vedežu, ga je oplašil, da je prekinil opravičevanje in se je zatekel k udaji:

„Kakor veste, no.“

Gospod Trk je spravil karte, Ogriz pa je čutil po vsem telesu medlo utrujenost in popolno udanost sleherne misli; zato je izvršil vsak migljaj vedežev kakor strogo povelje.

„To so zadeve“, je razlagal gospod Trk — „ki segajo v razno-tere smeri. Zato je treba govoriti s takimi, ki jih ne vidijo oči! Križ mora stati na zlatu, sveči brez ognja na srebru.“

Pri zadnjih besedah je pogasil obe sveči, Dreja pa je položil cekin pod križ, a pod vsak svečnik goldinar. V hipno nastali temi je videl kakor skozi rdečo meglo, kako si vedež z nečim maže dlani in obe senci. Tišina je palila domišljijo in vsi živci so bili bolešno napeti in draženi, da je izgubil Ogriz še zadnji sled samostojnega pojmovanja. — Takrat je začel gospod Trk in njegov glas je bil izpremenjen in čisto mrtvaški:

„Tista moč, ki je pod zemljo, govori tako:

— Ženska naj pleše s hudičem in naj gleda grozo, da bodo pijane njene oči in se groza poloti plodu v njenem telesu. Hudič bodi človek, ki naj presodi vsako besedo — in besede naj vzame mrtvim iz ust; kajti mrtvi imajo večno moč nad živimi... In človek naj piše pismo — kakor je pisano iz groba — in naj ga podpiše s svojo krvjo in s tremi znamenji kakor s trojno močjo. Vse pa naj tako obvelja, da bo v smeri njegovih misli in želja.“

Starec je prižgal svečo in je začel pospravljati, ne da bi se kaj zmenil za delavca, ki je sedel kakor izgubljen v premišljevanju. Ko je bila zopet vsaka reč na svojem običajnem prostoru, je gospod Trk zaklenil omarico in se je okrenil proti Dreji:

„Kdor dolgo išče, nekaj dobi,  
a lahko se vsakomur vse pripeti.“

Potem je zlezel na zaboj poleg štedilnika in je s tem naznačil, da noče imeti z gostom nobenega opravka več.

Zunaj je dihala pomladna noč in megla je ovijala pokrajino liki dragocena tančica. Dreja je šel počasi proti trgu in je razbiral posameznosti iz divjajočih misli. Pravzaprav mu tisti hip ni bilo skoro nič do tega, kaj počne in kakšen bo uspeh tega početja, ampak je čutil samio nekaj ukaz v sebi, da mora izvršiti to, kar si je namenil. Od časa do časa je postal in je z glasnim smehom zaničeval Trkovo čarovanje, toda že sredi smeha se je dramila misel, ki je iskala načina za uresničenje vedeževih besedi.

„Grozo mora gledati“, je ponovil parkrat po vrsti, da bi s tem pridobil časa za iskanje; kajti čutil se je močnega in odločnega ter pripravljenega za vse, karkoli bi ga dovedlo k cilju... Tedaj mu je šinilo v glavo uspešna misel, ki je bil tako vesel, da je v glasnem grohotu pospešil korak. Edino vrag ga je še moril. Biti človek in hudič — to je vendar hujše od hudega! Če bi ga Mojca spoznala in razgalila pred ljudmi, bi bilo zapečateni njegovo stremenje — v zaporu... Mislil je ostro, da ga je bolela glava in sam ni prav vedel, kdaj je prišel od doma.

„Kod hodiš tako dolgo?“ ga je sprejela žena z očitajočo ljubeznivostjo in se je zganičila na postelji.

„Žena bo plesala s hudičem“, se je zarežal Dreja in je iskal primernih kosov za krinko.

Nana se je prestrašila in je našgala luč.

„Za božjo voljo, Dreja, kaj ti pa je?“

„Meni nič, tebi nič — obema pa to, kar mora enkrat prinesiti hudič“, je skušal mož posnemati Trka in je hitel s pripravljanjem za svoj nočni pohod.

Ko je bilo vse končano, se je domislil še pisma. Da bi ga pisal z lastno krvjo — to mu je bilo le prehudo! Odločil je torej kuro za to.

„Saj je tudi moja kri“, se je opravičeval v strahu, da bi utegnila skrivnost vsled netočnosti izgubiti na svoji čudodelni moči...

Nano je spreletel strah, da je počasi zlezla k vratom in jih je hotela zakleniti v živem prepričanju, da je Dreja ob pamet. Mož pa je stopil na hodnik in se je vrnil v sobo s kokošjo, pa ji je prerezal vrat, še predno je mogla žena ziniti besedo.

„Kar lepo v postelji ostani in molči“, je pripomnil kakor odsoten in v spominu na gospoda Trka — „nihče na svetu ne ve vsega, pa še tebi ni treba!“

Nana je ostrmela, ostalo je šlo po svojem tiru, dokler ni mož izginil, neslišno kakor duh. Na okno Mojčine sobe je nastavljal staro bučno lupino z luknjami za oči in usta ter je v njej prižgal svečo, da je štrlelo grozno in osvetljeno v temo kakor brezzoba pošast. Sam pa se je splazil v sobo, ves našemljen in natrankan, in je obstal pred posteljo, kakor da je vzrastel iz tal.

„Na besedo, ženščina“, je stresel svakinjo, ki je v hipu planila vsa ometana in spanja in je zastrmela v strašno prikazen, da ji je zastajala kri po žilah kakor oledenela. Hotela je krikniti na pomoč, toda glas je zastal kakor uklenjen; a v naslednjem hipu je že iztegnila prikazen roko proti oknu, kjer je strmela v sobo pošast. Mojca je hotela zakriti oči, prikazen pa jo je potegnila za seboj in je zarjula nad njo:

„Hajdi, da pleševa ples brez zakramenta!“

(Dalje prihodnjič.)

**Joško Videtič, Tržič**  
**kleparska delavnica**

**Sprejema se vsa v to stroko spadajoča dela, stavbna in galanterijska, pokri-  
vanje in barvanje streh in zvonikov, iz-  
delovanje ornamentov, napeljave vodo-  
vodov, kopalnih sob etc.**

**Postrežba točna, delo ceno in solidno.**